

5. Bergman, J., Sams, A., 2012. *Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day*. Washington, DC: International Society for Technology in Education.
6. *The Quality Assurance Agency for Higher Education*, 2020. Building a Taxonomy for Digital Learning: Guidance. London: QAA.
7. Gaebel, M., Zhang, T., Bunescu, L., Stoeber, H., 2018. Trends 2018. Learning and teaching in the European Higher Education Area, Brussels: European University Association.
8. Storchova, T. V., Humeniuk, Zh. H., 2015. *Latynska mova* [The Latin Language]. Kyiv: Slovo, 512.
9. *Ars Latina. Lateinisches Unterrichtswerk. Neubearbeitung*, 1953. Verlag Ferdinand Schoningh: Paderborn.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2022-33-167-180>
УДК [61 : 378]–054.6: 174

Таможська Ірина Володимирівна,

доктор педагогічних наук,

доцент кафедри мовної підготовки,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Харків, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0865-2380>

itamozska@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ (З ДОСВІДУ ВИКЛАДАННЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН)

Анотація. У статті акцентовано увагу на понятійному апараті дослідження («професійне мовлення майбутніх медичних працівників», «медична термінологія», «термінологічна компетентність», «готовність майбутніх лікарів-іноземців до оволодіння професійною термінологією»), на структурних компонентах термінологічної компетентності майбутнього фахівця. Уточнено суть поняття «термінологічна компетентність майбутнього лікаря-іноземця» як здатність установлювати кореляцію між теоретичним базисом, що становить термінологічну систему медичної науки та професійно орієнтовану лексику, та практичним застосуванням набутих у ЗВО знань, умінь і навичок під час інтерпрофесійної / інтрапрофесійної комунікації (стандартні ситуації / в умовах комунікації з елементами непередбачуваності), що визначає результативність подальшої професійної діяльності. Запропоновано навчально-методичне забезпечення (система підготовчих та мовленнєвих вправ), що сприяє формуванню термінологічної компетентності майбутніх фахівців медичної галузі в процесі вивчення філологічних дисциплін. Підкреслено, що система мовних та некомунікативних підготовчих вправ

уможливлює роботу з медичною термінологією (розрізнення термінів із наявних наборів букв, пояснення значення терміну, відповідність терміну та дефініції, співвіднесення терміну відповідно до предметної галузі, встановлення приналежності терміну до тематичної групи, створення тезаурусу визначеної проблеми / теми, утворення термінологічних словосполук, створення термінологічного синквею, використовуючи різні частини мови). Виконуючи комунікативні та умовно-комунікативні мовленнєві вправи, студенти встановлювали логіко-лексичні термінологічні зв'язки означеної теми, усвідомлювали значення термінів завдяки інформаційному контексту, доповнювали фаховий контент відповідними термінами, відтворювали ситуативні висловлення фахового спрямування на основі тез, завершуючи / розгортаючи їх. Зазначено, що актуалізації засвоєного студентами медичного термінологічного комплексу знань сприяли створювані професійні моделі взаємодії («лікар ↔ пацієнт», «лікар ↔ лікар»), трансформація лінгводидактичного матеріалу в діалогічні єдності (діалог-обмін інформацією, діалог-розпитування, діалог-обговорення). «Термінологічні хмари слів» використовувалися для створення асоціативних рядів (серцево-судинні захворювання, симптоми, медичні маніпуляції, лабораторні та інструментальні дослідження, стан хворого після того, як він вжив ліки, повна історія хвороби, види діагнозу), слугували графічним засобом для візуального розпізнання медичних термінів, становили термінологічний лексичний мінімум для трансформування висловлення. Створюючи кластери фахової тематики, студенти виокремлюють ключові медичні терміни, що сприяє опрацюванню великого обсягу навчального матеріалу.

Ключові слова: медичні терміни; термінологічна компетентність; іноземні студенти-медики; система вправ.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Оволодіння термінологією галузі лікувальної справи – це один із якісних показників засвоєння навчального матеріалу іноземними студентами медичного факультету під час професійної підготовки в ЗВО. Активне використання такої лексики в спілкуванні з колегами, а також у межах закладу охорони здоров'я, сприяє порозумінню, плідній співпраці, обміну досвідом.

Вивчення різних аспектів термінологічної компетентності обумовлено тим, що термінологія має вагоме значення в оволодінні професією, осмисленні сутності педагогічних явищ, побудові фахової комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців, зокрема термінологічної, є суттєвий обсяг наукових досліджень (Н. Авраменко, О. Бордовська, Л. Вікторова, І. Власюк, Г. Германович,

О. Гридчук, І. Гуменна, Т. Денищич, Н. Кошкіна, М. Лісовий, І. Назаренко, Я. Нахаєва, Г. Ракшанова, В. Шацький), на яких доцільно акцентувати увагу в контексті дослідження.

Поділяємо думку Н. Авраменко, що майбутні лікарі-іноземці під час навчання в ЗВО набувають певну базову сукупність знань, навичок та умінь із обраного фаху за такої умови, якщо вони оволоділи професійною термінологією, що відіграє важливу роль у професійній комунікації, оскільки є джерелом одержання, збереження та передачі наукової інформації, а також засобом оволодіння спеціальністю [1, с. 67].

Науковці (Я. Нахаєва, І. Гуменна, В. Шацький) акцентують увагу на доцільності володіння базовими термінологічними поняттями, адже це категорія спеціальних знань, що визначає успішність професійної діяльності. Від рівня володіння такими знаннями залежить, як фахівець розуміє професійні явища та поняття, пов'язані з діяльністю. Уміння спілкуватися мовою професії сприяє швидкому засвоєнню фахових дисциплін, підвищує ефективність праці, допомагає орієнтуватися в професійній діяльності, впливає на ефективність налагодження ділових контактів [8, с. 95].

І. Власюк наголошує на доцільності ситуативного моделювання в освітньому процесі, що сприяє відтворенню реальних умов професійної діяльності майбутніх фахівців, застосуванню одержаних тематичних знань, активному використанню сформованого фахового термінологічного словника [3, с. 69].

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті – репрезентувати систему вправ для формування термінологічної компетентності іноземних студентів медичного факультету (англійська форма навчання). **Завдання:** 1) здійснити аналіз наукових праць щодо визначення основних дефініцій пов'язаних із питанням формування термінологічної компетентності майбутніх фахівців; 2) акцентувати увагу на структурних компонентах термінологічної компетентності; 3) уточнити визначення ключового поняття дослідження «термінологічна компетентність» відповідно до професійної діяльності іноземних студентів медичного факультету; 4) розробити навчально-методичне забезпечення (систему вправ) для формування термінологічної компетентності майбутніх лікарів-іноземців.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

Вважаємо за доцільне розглянути понятійний апарат дослідження («професійне мовлення майбутніх медичних працівників», «медична термінологія», «термінологічна компетентність», «готовність майбутніх лікарів-іноземців до оволодіння професійною термінологією»). Зупинимось більш детально на їхньому змісті.

Як зазначає М. Лісовий, професійне мовлення майбутніх медичних працівників – це володіння нормами літературної мови, фаховою (професійною) термінологією й стандартизованими мовленнєвими конструкціями медичної галузі, здатність використовувати мовні засоби відповідно до мети й ситуації спілкування [7, с. 13]. Г. Германович трактує поняття «медична термінологія» як сукупність слів і

словосполучень, що використовують спеціалісти для позначення наукових понять у галузі медицини й охорони здоров'я [5, с. 25].

За Т. Денищич, термінологічна компетентність – це здатність людини розуміти й породжувати професійні висловлювання в різних соціально-детермінованих ситуаціях із використанням фахової лексики та з урахуванням лінгвістичних і соціальних правил, що дотримуються носії мови [6, с. 138]. О. Гридчук вважає, що термінологічна компетентність – компонент мовнокомунікативної компетентності; здатність фахівця послуговуватися фаховими термінами в процесі наукової та професійної діяльності, що може бути досягнута в процесі набуття системи спеціальних знань, когнітивних умінь і практичних навичок [4, с. 15].

Науковець Л. Вікторова визначає професійно-термінологічну компетентність як складову професійної компетентності, що відображає готовність і здатність фахівця демонструвати належні особистісні якості в ситуаціях професійного спілкування, мобілізуючи для цього знання фахової термінології, уміння та навички точного, лінгвістично правильного вживання термінів в усному й писемному професійному мовленні відповідно до нормативних вимог. У структурі професійно-термінологічної компетентності виокремлює такі компетенції, як інформаційну (здатність до пошуку необхідної інформації, ефективного застосування інформаційних технологій та відповідних програмних продуктів), комунікативну (знання ділового етикету та основ конфліктології, уміння будувати стосунки з іншими людьми, виголошувати промову, ефективна групова взаємодія, визнання себе частиною соціальної групи, позитивна установка щодо себе та інших тощо), прагматичну (уміння вживати наукові терміни відповідно до комунікативних намірів фахівця та ситуативних мовленнєвих умов), мовленнєву (реалізація термінологічних знань через аудіювання, говоріння, читання, письмо) та лінгвістичну (знання орфоепічних, орфографічних, лексичних, граматичних та стилістичних норм, понятійного апарату науки про мову, основних мовних законів та правил побудови термінів) [2, с. 7].

Професійно-термінологічна компетентність розглядається науковцями (Г. Ракшанова, І. Назаренко) як здатність доцільно та влучно використовувати терміни в процесі виконання посадових обов'язків, спираючись на досвід, одержаний під час навчання у ЗВО, мотивуючи себе значними успіхами в майбутній професійній діяльності. Специфіку термінологічної компетентності відтворюють різні компоненти, що стосуються як внутрішнього стану та внутрішньої визначеності майбутнього фахівця, його професійної реалізації та професійного розвитку, так і його здатності одержувати й успішно засвоювати нові знання з подальшим їх практичним застосуванням, використовуючи креативний підхід [9, с. 259].

Учені Н. Кошкіна та О. Бордовська акцентують увагу на таких компонентах термінологічної компетентності: 1) предметно-пізнавальний (сукупність знань зафіксованих у понятійно-термінологічній формі, що необхідна для розуміння вимог відповідно до галузі професійної діяльності, аргументованого пояснення вибору способів вирішення типових для неї завдань та грамотного пояснення якості одержуваних результатів); 2) інтелектуально-рефлексивний (досвід цілеспрямованого оперування

термінами як у типових для професійної діяльності умовах, так і в умовах вибору / невизначеності); 3) комунікативно-мовленнєвий (в повному обсязі реалізується в процесі професійного спілкування).

Готовність майбутніх лікарів-іноземців до оволодіння професійною термінологією трактуємо як інтегративну характеристику особистості, що синтезує наявність певного обсягу спеціальної професійної термінологіки та здатність успішно застосовувати її в предметній галузі медицини для розв'язання професійних завдань і досягнення високих результатів у фаховій діяльності [1, с. 80]. Учена виокремлює такі компоненти готовності майбутніх лікарів-іноземців до оволодіння професійною термінологією: 1) мотиваційний (ціннісна мотивація щодо оволодіння професійною термінологією, ставлення до професійного мовлення як до показника високої кваліфікації та компетентності майбутнього лікаря-іноземця); 2) когнітивний (фіксує систему необхідних знань про норми сучасної української мови, мовні засоби, комунікативні тактики й стратегії професійної поведінки; обсяг та семантичні особливості професійної термінології, засвоєння певних терміноелементів та способів конструювання клінічних термінів; сформованість уявлень про норми планування й продукування професійного мовлення та крос-культурної комунікації, лікувальних та рекомендаційних стратегій медичного дискурсу); 3) діяльнісний (розуміння специфіки досліджуваної професійної лексики й свідомого регулювання в процесі її застосування в професії) [1, с. 76–78].

Зважаючи на дефініції розглянутих термінів, уточнимо сутність поняття «термінологічна компетентність» відповідно до професійної діяльності іноземних студентів медичного факультету. Отже, пропонуємо авторське визначення: «термінологічна компетентність майбутнього лікаря-іноземця – це здатність установлювати кореляцію між теоретичним базисом, що становить термінологічну систему медичної науки та професійно орієнтовану лексику, та практичним застосуванням набутих у ЗВО знань, умінь і навичок під час інтерпрофесійної / інтрапрофесійної комунікації (стандартні ситуації / в умовах комунікації з елементами непередбачуваності), що визначає результативність подальшої професійної діяльності (І. Таможська).

Для формування термінологічної компетентності (знань, умінь) іноземних студентів медичного факультету англійської форми навчання пропонуємо авторську систему підготовчих та мовленнєвих вправ, що виконуються в усній та письмовій формі під час вивчення та закріплення таких тем: «Здорове харчування хворого», «Медична документація: загальне поняття», «Характеристика болю в скаргах хворого», «Узагальнення знань медичної термінології» (з іноземної мови за професійним спрямуванням (української)), «Діалог-розпитування щодо серцево-судинних захворювань», «Медичне обслуговування (симптоми найпоширеніших захворювань)», «Медичне обслуговування (скарги хворих)», «Медичне обслуговування (види захворювань)» (з іноземної мови (української)). Вправи мають чітку структуру: мету, завдання, що спрямовані на продукування власних мовних і мовленнєвих зразків; рекомендації та схеми до їх виконання, матеріали, що відтворюють предметний /

соціальний контент професійної діяльності, сприяють розвитку різних видів мовленнєвої діяльності [10, с. 221].

Репрезентуємо систему мовних та некомунікативних підготовчих вправ для формування термінологічної компетентності іноземних студентів-медиків:

1. Складіть слово з наявного набору букв, поясніть його лексичне значення. Терміни для розпізнавання: *серцево-судинна система, кровоносна система, кровоносні судини, серце, артерія, вени.*

Варіант виконання завдання: в одну «хмару слів» записати всі терміни, а в іншу – букви для візуального відтворення одного терміна.

2. Створіть «термінологічні хмари слів» до таких тематичних груп: 1) серцево-судинні захворювання; 2) симптоми; 3) медичні маніпуляції; 4) лабораторні та інструментальні дослідження; 4) стан хворого після того, як він вжив ліки; 5) повна історія хвороби; 6) види діагнозу.

Орієнтовні «термінологічні хмари слів»: 1) аритмія серця, вегето-судинні дисфункції, гостра та хронічна серцева недостатність, есенціальна та симптоматична гіпертензія, кардити, кардіоміопатії, набуті вади серця, природжені вади серця (*серцево-судинні захворювання*); 2) анемія, біль в ділянці серця, схуднення, кровохаркання, запаморочення, кашель, (*симптоми*); 3) зупиняти зовнішні кровотечі, вимірювати артеріальний тиск, здійснювати первинну обробку рани, виконувати штучне дихання, непрямий масаж серця (*медичні маніпуляції*); 4) штучне дихання, хірургічна обробка рани, транспортна іммобілізація, вимірювати артеріальний тиск, визначати групу крові, резус-належність, переливати компоненти крові й кровозамінники (*медичні маніпуляції*), 5) загальний аналіз сечі, експрес-тести на вірусні захворювання, загальний аналіз крові, гормони крові, дослідження функції зовнішнього дихання, методи інструментальної візуалізації щитоподібної залози (*лабораторні та інструментальні дослідження*); 6) одужання, покращення, полегшення, зменшення, захист (*стан хворого після того, як він вжив ліки*); 7) паспортна частина, скарги хворого, анамнез життя, анамнез хвороби, об'єктивне дослідження пацієнта, план обстеження, аналіз результатів лабораторних та інструментальних досліджень, встановлення синдромального діагнозу (*повна історія хвороби*); 8) попередній, диференціальний, заключний (*види діагнозу*).

3. Складіть перелік слів, що входять до тематичної групи «Скарги хворого» відповідно до захворювання пацієнта (наприклад: стенокардія → сильний біль у серці, біль іррадіює в ліву половину тіла, біль локалізується в ділянці серця, з'являється задишка, задишка при фізичних навантаженнях, больовий напад триває декілька хвилин, поганий сон, прискорене серцебиття, надмірне потовиділення, відчуття втоми, відчуття задухи, валідол подіяв як заспокійливе).

4. Поєднайте іменники з прикметниками, утворивши словосполучки. Поставте наголоси в словах.

Іменники: реакція, недостатність, масаж, кров, речовина, система, функція, препарати, імунітет, запліднення, астма, система, тканина, фізкультура, травма, метод.

Прикметники: алергічна, коронарна, кровоносна, донорська, органічна, штучне, фізіологічна, загальний, мозкова, лікувальна, кишкові, штучне, зміцнення, бронхіальна, ендокринна, кісткова, флюорографічний.

5. Запишіть неримований вірш (сінквейн) до слів «анамнез», «кров», «травма», «вени», «легені» за такою схемою: тема (іменник) → означення теми (2 прикметники) → активність, дієвість пов'язана з темою (3 дієслова) → розуміння теми / ставлення до неї (фраза з 4 слів) → слово-висновок (іменник).

Анамнез. 1. Розпитування. 2. Достовірний, суб'єктивний. 3. Записати, з'ясувати, аналізувати. 4. Отримання даних про хворих. 5. Метод.

Діагноз. 1. Заключення. 2. Клінічний, посмертний. 3. Встановити, підтвердити, записати. 4. Впливає на настрій пацієнта. 5. Висновок.

Кров. 1. Тканина. 2. Венозна / артеріальна, червона. 3. Виконує, згортається, циркулює. 4. Забезпечує живлення клітин організму. 5. Рідина.

Травма. 1. Пошкодження. 2. Механічна, хімічна. 3. Отримати, оглядати, виникає. 4. Призводить до анатомо-фізіологічних змін. 5. Рана.

Вени. 1. Судини. 2. Безм'язі, кровоносні. 3. Приносять, функціонують, розташовані. 4. Варикозне розширення – небезпечна хвороба. 5. Орган.

Легені. 1. Орган. 2. Губчасті, конусоподібні. 3. Захищають, виводять, замінюють. 4. Забезпечують очищення повітря, крові. 5. Складова / частина.

6. Встановіть відповідність між термінами та дефініціями.

Терміни: бракераж, баротравма, симптом, синдром, температура, таблетки, вірус, анамнез захворювання, діагноз.

Дефініції: 1) контроль за якістю лікувального харчування; 2) механічне пошкодження стінок органів, що містять повітря (середнє вухо, приносіві пазухи, легені), що виникає під час різких / значних перепадах тиску повітря; 3) характерний вияв / ознака захворювання; 4) сукупність ознак захворювання; 5) теплий стан тіла; 6) доза ліків у вигляді спресованого в кружальце порошку; 7) мікроорганізм, що викликає інфекційне захворювання; 8) відомості про симптоми хвороби в динаміці їхньої появи та розвитку; 9) коротке лікарське заключення про суть захворювання та стан хворого.

7. Орієнтуючись на заголовок тексту (*«Рекомендації щодо здорового харчування пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями»*), запишіть терміни, що сприяли б розумінню його змісту.

На заняттях із філологічних дисциплін доцільно використовувати прийом інтерактивного навчання *«Крок за кроком»* для активізації раніше отриманих знань. Студент, ідучи до дошки, на кожен крок називає термін, раніше вивченої теми, або захворювання та його симптоми.

Завдяки іграм зі словами, створеними за допомогою технології *«Хмара слів»*, покращується швидкість читання, збільшується зоровий кут для сприймання текстового матеріалу, розвивається увага. Слова *«термінологічної хмари»* повинні вирізнятися шрифтом, а літери – розміром і кольором.

Варіанти проведення гри: 1) необхідно швидко знайти слово з «хмари слів», що називають; 2) назвати всі слова від «найкоротшого до найдовшого» / «найдовшого до коротшого»; 3) визначити, до якої тематичної групи можна віднести слово (*тематичні групи: ліки, органи та частини тіла людини, захворювання, мікроорганізми, симптоми захворювання*).

Репрезентуємо систему комунікативних та умовно-комунікативних мовленнєвих вправ для формування термінологічної компетентності іноземних студентів-медиків:

1. Трансформуйте лінгводидактичні матеріали в діалогічні єдності (*діалог-обмін інформацією / діалог-розпитування / діалог-обговорення*) для моделювання професійно-комунікативних ситуацій за такими моделями: «лікар ↔ пацієнт», «лікар ↔ лікар».

Схеми лінгводидактичних матеріалів:

1) Бронхіальна астма – алергічне захворювання – симптоми захворювання – лікувальне харчування – рекомендації – збалансоване харчування – вилучення з раціону продуктів – режим харчування.

2) Ожиріння – порушення обміну речовин – підвищення апетиту – зниження фізичної активності – зниження енергетичної цінності їжі (вуглеводів) – вживати заміники цукру – вживати їжу невеликими порціями – надавати перевагу відвареним стравам – збільшувати фізичні навантаження.

3) Бронхіт – неприємне відчуття за грудиною – сухий кашель – кашель із мокротинням – лікувальне харчування – вживати кисломолочні продукти – обмежити кількість вуглеводів – продукти, що містять вітамін С – чай із лікарських рослин.

2. Складіть речення з репрезентованих «хмар слів». Поєднайте слова таким чином, щоб у змісті висловлення було відбито фрагмент розмови лікаря з пацієнтом.

1) *Заклад охорони здоров'я – лікувальне харчування – взаємозамінність продуктів – приготування дієтичних страв.*

2) *Взаємозамінність продуктів → кулінарне використання: соняшникова олія → арахісова / оливкова олія → холодні страви, борошняні вироби, страви з риби; цукор-пісок → мед натуральний → напої, кисіль, муси; повидло, джем → мармелад фруктовоягідний → солодкі страви; крохмаль картопляний → крохмаль кукурудзяний → молочний кисіль, желе; желатин → агароїд → солодкі желейні страви; шпинат свіжий → пюре зі шпинату → супи, овочеві страви.*

3. Визначте алгоритм дій «Лікувальне харчування хворих у закладах охорони здоров'я».

Орієнтовний зразок алгоритму «Лікувальне харчування хворого в закладі охорони здоров'я»: 1) опис стандартної дієти; 2) основні показання для призначення; 3) хімічний склад та енергетична цінність; 4) основні способи приготування страв; 5) режим харчування.

4. Складіть речення з ряду слів таким чином, щоб вони відтворювали правила роботи лікаря з електронними медичними картками (становили синтаксичну єдність).

Лінгводидактичні матеріали для формулювання правил «Робота лікаря з електронними картками»: 1) електронна медична картка – перше звернення пацієнта до медичного закладу; 2) поліклінічне лікування – амбулаторна карта пацієнта; 3) електронна історія хвороби – перебування пацієнта в стаціонарі; 4) електронна медична картка – створюють записи – кожного разу, як пацієнт звертається в заклад охорони здоров'я; 5) медичні записи – медична інформаційна система закладу охорони здоров'я; 6) інформація про пацієнта – надходить із кількох закладів – зберігається в централізованій системі; 7) лікарі мають доступ – інформація для надання пацієнту медичної допомоги – згода пацієнта.

5. Складіть кластер до однієї з тем («Алергія: симптоми, лікування, профілактика», «Хвороби органів дихання», «Літні хвороби: симптоми та лікування»).

Довідка. Кластер – це графічне структурування інформації тексту з виокремленням його основних смислових одиниць, що відтворено у вигляді «блоків», де стрілками позначаються причинно-наслідкові зв'язки.

6. Заповніть пропуски в тексті, користуючись «термінологічними хмарами слів». Сформулюйте запитання до тексту.

Текст 1

... є обов'язковою складовою комплексної терапії, що застосовується в усіх стаціонарних відділеннях закладів охорони здоров'я. ... є науково обґрунтованою системою організації харчування та диференційованого використання з лікувальною метою певних харчових продуктів, їхніх комбінацій, видів кулінарної обробки. Контроль за якістю готових ... (бракераж) здійснюють ..., ..., які дозволяють видачу готової їжі до відділень, що фіксується в бракеражному журналі. ... впливає не тільки на окремі механізми розвитку захворювань, а й на загальні реакції хворої людини, спрямовані на компенсацію та відновлення багатьох функцій.

«Термінологічна хмара слів» до тексту 1: лікувальне харчування, дієтичні страви, дієтичне харчування, медична сестра з дієтичного харчування, черговий лікар.

Текст 2

... – це великий парний, конусоподібний, губчастий ..., що виводить відходи вуглекислого газу з тіла й замінює їх свіжим .... Повітря втягується в легені в процесі розширення ..., а потім виходить із тіла внаслідок стискання ... й виштовхування повітря назовні. ... виконують такі функції: забезпечують організм ...; слугують для амортизації ...; захищають ... від респіраторних ...; є резервуаром для ... в організмі. ... виконують функцію ... завдяки випаровуванню води з поверхні альвеол в повітря, а також забезпечують повітряним потоком для створення звуків голосу людини.

«Термінологічна хмара слів» до тексту 2: легені, орган, кисень, грудна порожнина, серце, інфекції, кров, терморегуляція.

7. Вправи на завершення / розгортання ситуативного висловлювання.

1. На жаль, не всі медичні записи збереглися в електронній картці хворого, і Вам, як лікарю, який проводив обстеження пацієнта, необхідно відтворити такі частини документа: 1) Біографічні дані: ... 2) Хронічні інтоксикації: ... 3) Загальний стан хворого: ... 4) Перенесені захворювання: ... 5) Стан свідомості: ... 6) Хода: ....

7) Вираз обличчя: ... 8) Стан шкіри та її похідних нігті, волосся): ... 9) Органи дихання. Огляд грудної клітини: форма: ...; симетричність: ...; тип дихання: ...

Слова для довідок: задовільний / середньої важкості / важкий / дуже важкий; ясна / запаморочення / марення; швидка / повільна; збуджений / байдужий / виснажений; колір, наявність висипу / крововиливів / рубців / пігментації; вологість: виражена / помірна; еластичність: знижена / нормальна / підвищена; нігті: форма, деформації, ламкість, блиск, смугастість, колір; волосся: колір, тип росту, випадіння, ламкість, блиск, сивина, густе / рідке; куріння / алкоголь / наркоманія; фізіологічна / патологічна; симетрична / асиметрична; грудний / черевний тип дихання.

2. Ви працюєте в закладі охорони здоров'я. Підготуйте доповідь до наради «Рекомендації: професійне спілкування лікаря та пацієнта в соціальних мережах» / «Соціальні медіа – ефективний інструмент для професійного розвитку медичних працівників». Скористайтеся коротко сформульованими положеннями доповіді (тезами).

Тези доповіді 1

Професійне спілкування медичних працівників із пацієнтами обмежується медико-профілактичною інформацією.

Відомості про лікаря (справжнє ім'я, прізвище, спеціальність, науковий ступінь, посада), посилання на акаунт закладу охорони здоров'я, у якому працює.

Час для професійного спілкування, контактна інформація.

Пацієнт – ініціатор публічного спілкування. Запишіть цю інформацію.

Конфіденційність у спілкуванні з пацієнтом. Обговоріть із пацієнтом тему конфіденційності.

Відомості про пацієнта, причина його звернення до лікаря.

Вимоги до змісту повідомлень лікаря в соціальних мережах.

У разі потреби рекомендуйте пацієнту послуги профільного спеціаліста.

Переведіть спілкування з онлайн-формату в офлайн.

Тези доповіді 2

Фахівці в галузі лікувальної справи обговорюють результати медичних досліджень, поширюють наукові знання, налагоджують співпрацю.

Можливість підписатися на цікаві хештеги.

Ознайомлення з медичними новинами.

Фахові тематичні дискусії.

Участь у професійних форумах.

Публікація медичного контенту.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Отже, збагачення наявного вакабуляру іноземних студентів медичного факультету в ЗВО активною та пасивною термінологічною лексикою сприяє розумінню важливої інформації під час професійної комунікації з колегами, а також у

межах закладу охорони здоров'я. Від обсягу індивідуального активного термінологічного словника студентів-медиків залежить, як вони зможуть орієнтуватися в теоретичних / практичних аспектах засвоєння предметної області професійної діяльності. Основними способами відбору активної / пасивної лексики для створення системи вправ, що сприяли формуванню термінологічної компетентності майбутніх лікарів-іноземців, є семантичний принцип та тематична відповідність професійній діяльності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів визначеної проблеми. **Перспективними для подальшого наукового пошуку** є питання вдосконалення навчально-методичного забезпечення (інноваційних технологій, форм, методів, засобів) процесу формування термінологічної компетентності іноземних студентів-медиків.

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Авраменко, Н. О., 2019. Підготовка майбутніх лікарів-іноземців до оволодіння професійною термінологією у медичних закладах вищої освіти: *дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04, Хмельницький*, 354.
2. Вікторова, Л. В., 2009. Формування професійно-термінологічної компетентності студентів вищих аграрних навчальних закладів у фаховій підготовці: *автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.04, Чернівці*, 23 с.
3. Власюк, І. В., 2015. Формування професійно-термінологічної компетентності майбутніх бакалаврів економіки в процесі вивчення фахових дисциплін: *дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04, Вінниця*, 272.
4. Германович, Г. О., 2021. Медичні терміни зі соматичними компонентами в сучасній українській мові: *дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01, Львів*, 319 с.
5. Гриджук, О. Є., 2016. Компоненти термінологічної компетентності студентів лісотехнічних спеціальностей, *Педагогіка вищої та середньої школи*, 48, 12–17.
6. Денишич, Т. А., 2012. Формування термінологічної компетентності майбутніх фахівців з політології, *Наукові праці. Педагогіка*, 209, 137–142.
7. Лісовий, М. І., 2006. Формування професійного мовлення майбутніх медичних працівників у вищих медичних навчальних закладах освіти: *дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04, Вінниця*, 20.
8. Нахаєва, Я. М., Гуменна, І. Р., Шацький, В. В., 2021. Формування професійної компетентності майбутніх лікарів як педагогічна проблема, *Медична освіта*, 3, 92–96.
9. Ракшанова, Г. Ф., Назаренко, І. Л., 2018. Формування фахової термінологічної компетентності у студентів, *Філологічні студії*, Кривий Ріг, 17, 249–260.
10. Таможська, І. В., 2021. Система вправ для формування професійно-комунікативної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей ЗВО, *Витоки педагогічної майстерності*, Полтава, 27, 221–227. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.27.247119>.

FORMATION OF THE TERMINOLOGICAL COMPETENCY OF FOREIGN MEDICAL STUDENTS (FROM THE EXPERINECE OF TEACHING PHILOLOGICAL DISCIPLINES)

Iryna Tamozhska,

Doctor of Pedagogical Sciences,

Associate Professor of the Language Training Department,

V. N. Karazin Kharkiv National University

Kharkiv, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0865-2380>

itamozska@ukr.net

Abstract. The article focuses on the conceptual apparatus of the research («professional speech of future medical workers», «medical terminology», «terminological competency», «readiness of foreign doctors-to-be to master professional terminology»), as well as on the structural components of the terminological competency of the future specialist. The essence of the concept «terminological competency of the foreign doctors-to-be» has been clarified and is treated as the ability to find a correlation between the theoretical basis, which constitutes the terminological system of medical science and professionally centered vocabulary, and the practical application of the knowledge, skills and abilities acquired at the higher education institution during interprofessional / intraprofessional communication (standard situations / in the conditions of communication with elements of unpredictability, which determines the effectiveness of further professional activity. The author suggests educational and methodological support (a system of preparatory and speaking exercises, which contributes to the formation of the terminological competency of future specialists in the medical field when teaching and learning philological disciplines. It is emphasized that the system of language and non-communicative preparatory exercises makes it possible to work with medical terminology (distinguishing terms from available sets of letters, explaining the meaning of the term, matching the term with the definition, labelling the term according to the subject field, categorizing terms according to a thematic group, developing a thesaurus of a defined problem / topics, formation of terminological phrases, making up a terminological cinquain using different parts of speech. Doing communicative and semi-communicative speech exercises, students established logical-lexical terminological connections of the specified topic, realized the meaning of terms in accordance with the informational context, supplemented the professional content with related terms, reproduced situational professional expressions based on theses, completing / expanding them. It is stated that the actualization of the medical terminological complex of knowledge acquired by students was facilitated by the developed professional models of interaction («doctor ↔ patient», «doctor ↔ doctor»), the transformation of linguistic didactic material into dialogical units (dialogue-

information exchange, dialogue-interrogation, dialogue-discussion). «Terminological word clouds» were used to create associative series (cardiovascular diseases, symptoms, medical manipulations, laboratory and instrumental examinations, the patient's condition after taking medicine, complete medical history, types of diagnosis), served as a graphic tool for visual recognition of medical terms, constituted the terminological lexical minimum for transforming the utterance. Creating clusters of professional topics promoted students' singling out key medical terms, which contributes to processing a large amount of educational material.

Keywords: medical terms; terminological competency; future foreign doctors-to-be; system of exercises.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Avramenko, N. O., 2019. Pidhotovka maibutnikh likariv-inozemtsiv do ovobodinnia profesiinoiu terminolohiieiu u medychnykh zakladakh vyshchoi osvity [Preparation of future doctors-foreigners for mastering professional terminology in medical institutions of higher education]: *dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04, Khmelnytskyi*, 354.
2. Viktorova, L. V., 2009. Formuvannia profesiino-terminolohichnoi kompetentnosti studentiv vyshchykh ahrarnykh navchalnykh zakladiv u fakhovii pidhotovtsi [Formation of professional-terminological competence of students of higher agrarian educational institutions in specialists in professional training]: *avtoref. ... kand. ped. nauk: 13.00.04, Chernihiv*, 23.
3. Vlasiuk, I. V., 2015. Formuvannia profesiino-terminolohichnoi kompetentnosti maibutnikh bakalavriv ekonomiky v protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin [Formation of professional-terminological competence of future bachelors of economics in the process of study of professional disciplines]: *dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04, Vinnytsia*, 272.
4. Hermanovych, H. O., 2021. Medychni termini zi somatychnymy komponentamy v suchasni ukrainskii movi [Medical terms with somatic components in modern Ukrainian language]: *dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01, Lviv*, 319.
5. Hrydzhuk, O. Ye., 2016. Komponenty terminolohichnoi kompetentnosti studentiv lisotekhnichnykh spetsialnostei [The components of terminological competence of students of forestry specialties], *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly*, 48, 12–17.
6. Denyshchych, T. A., 2012. Formuvannia terminolohichnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv z politolohii [Formation of terminological competence of future specialists in political science], *Naukovi pratsi. Pedahohika*, 197, 209, 137–142.
7. Lisovyi, M. I., 2006. Formuvannia profesiinoho movlennia maibutnikh medychnykh pratsivnykiv u vyshchykh medychnykh navchalnykh zakladakh osvity [The Formation of the Professional Language in Future Doctors at Medical Universities]: *dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04, Vinnytsia*, 20.

8. Nakhaieva, Ya. M., Humenna, I. R., Shatskyi, V. V., 2021. Formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnikh likariv yak pedahohichna problema [Formation of professional competence of future doctors as pedagogical problem], *Medychna osvita*, 3, 92–96.

9. Rakshanova, H. F., Nazarenko, I. L., 2018. Formuvannya fakhovoi terminolohichnoi kompetentnosti u studentiv [Development of Professional Terminological Competence among Students], *Filolohichni studii*, Kryvyi Rih, 17, 249–260.

10. Tamozhska, I. V., 2021. Systema vprav dlia formuvannya profesiino-komunikatyvnoi kompetentnosti inozemnykh studentiv medychnykh spetsialnostei ZVO [A set of activities for the formation of professional communicative competency of foreign students studying at the medical specialties in HEI], *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*, Poltava, 27, 221–227.